

FATHER IOAN SABĂU (1914-2009): WORTHY SERVANT OF CHRIST AND CONFESSOR OF THE RIGHT FAITH

Nicolae Jorza (Nifon)

PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Nicknamed „the patriarch of Hunedoara County”, Father Ioan Sabău (1914-2009) served the Romanian Orthodox Church for 73 years in an exemplary way. His word lighted in his fullness as light set on a candlestick, to give light to all (Mt 5:13) though he kept the faith alive among the sons of our people Romanian. In full Communist era, Father Ioan Sabău managed to build a true cathedral, in Vinerea, in today's known Alba County. This fact was considered as an act of defiance against the political regime who then triggered an endless suffering, in which has acquired a martyr's crown of Jesus.

Keywords: Priest Ioan Sabău, Romanian Orthodox Church, Ministry, Church from Vinerea, Church from Bobâlna.

Introducere

Studiul de față încearcă să surprindă profilul pastoral al unui vrednic preot și mărturisitor din părțile Hunedoarei, oferind totodată un bogat izvor de strategii pastorale pe care le poate folosi și azi orice preot slujitor al Domnului Iisus Hristos.

Fiind conceput sub forma unui viu itinerar pastoral, studiul nostru este structurat în trei mari capitole: 1) Capitolul I prezintă începuturile activității pastorale a părintelui Ioan Sabău; 2) Capitolul al II – lea, care reprezintă centrul de greutate al acestui studiu, descrie pastorația desfășurată în parohia de la Vinerea (jud. Alba); 3) Capitolul al III – lea surprinde câteva aspecte ale slujirii preoțești a părintelui Ioan Sabău după ieșirea din închisoare, când a început să fie permanent urmărit de Securitate.

În această cercetare ne propunem să oferim preoților, și nu numai, un exemplu concret de slujire al misiunii preoțești, chiar și în condiții de prigoană asupra Bisericii Ortodoxe Române. Am dorit să ne oprim și asupra personalității părintelui Ioan Sabău deoarece considerăm că este prea puțin cunoscut în mediul academic, iar activitatea sa pastorală și misionară poate fi o importantă sursă de inspirație pentru toți preoții din zilele noastre.

Întrucât s-a scris destul de puțin, până în prezent, cu privire la activitatea pastoral-misionară a părintelui Ioan Sabău, principalele surse folosite de noi în acest studiu se constituie atât din bibliografia avută la dispoziție cât și din interviurile luate de noi unor oameni care l-au cunoscut personal. La acestea se adaugă o sursă importantă și nevalorificată, până în momentul de față, anume: dosarul de urmărire penală și cel informativ al părintelui Ioan Sabău de la C. N. S. A. S.

Capitolul I. Începutul activității pastorale a Părintelui Ioan Sabău

Părintele Ioan Sabău s-a născut la 20 octombrie 1914, satul Folt, județul Hunedoara. A făcut școala primară în satul natal (1920-1924) și apoi a urmat Liceul Teoretic „Aurel Vlaicu” din Orăștie (1924-1931). După absolvirea liceului, tânărul Ioan Sabău s-a înscris la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a avut profesori străluciți, de la care a dobândit o aleasă cultură și

dragoste de neam. A fost iubit și foarte apreciat de dascălii săi. În anul 1935 a încheiat studiile la Facultatea de Teologie din Cernăuți, luându-și licența cu note maxime. În același an, după căsătorie, a solicitat Mitropolitului Nicolae Bălan o parohie. A fost trimis la Ceru-Băcăinți, nu departe de locurile natale, într-o comunitate care de peste cinci zeci de ani era lipsită de preot. A fost hirotonit diacon, apoi preot la 29, respectiv 30 decembrie 1935. După mai puțin de doi ani, în 1937, mitropolitul ardelean l-a mutat pe părintele Ioan Sabău în parohia hunedoreană Renghet, cu misiunea de a vindeca o rană învechită acolo: concubinajul. În 1940 este transferat în parohia Vinerea, astăzi cartier al orașului Cugir, jud. Alba. Părintele s-a dedicat cu totul ridicării bisericii de aici, lucru greu dacă avem în vedere că era în plină epocă comunistă. Dragostea de care se bucura din partea credincioșilor din parohia sa și din împrejurimi au atras invidia reprezentanților regimului, care nu reușeau să se impună în toate pârgghiile societății rurale. Din aceste motive, în mai multe rânduri, părintele a fost arestat și închis, condamnarea cea mai lungă fiind executată în temnița Aiudului. După eliberare, fiind considerat un „om periculos” de regimul comunist nu a fost admis într-o parohie de grad superior, ci tot într-o parohie mică, de țară, la Bobâlna, județul Hunedoara (1 octombrie 1964). A trecut la cele veșnice în 16 februarie 2006, dormindu-și somnul de veci în cimitirul bisericii din Bobâlna.

1. 1. „Cea mai văduvită parohie”

Din spusele Părintelui Ioan Sabău deducem că, după ce a fost hirotonit (25 decembrie 1935), a primit, așa cum mărturisea acesta, „cea mai văduvită parohie”. Este vorba despre parohia *Ceru Băcăinți* din județul Alba (pe atunci în județul Hunedoara), un sat de munte situat la nord de râul Mureș, risipit pe niște dealuri.

El povestește, amintindu-și despre acest episod, zicând că „m-am căsătorit cu o bucovineancă. Amândoi eram săraci. M-am dus în audiență la mitropolitul Nicolae Bălan, pentru a-i cere o parohie. El avea un fel de rezervă față de absolvenții de la Cernăuți, deoarece, într-un an, toți studenții de la Sibiu fugiseră la Cernăuți, goniți de taxele prea mari și de rigurozitatea exagerată existente la Sibiu. Mitropolitul Bălan mi-a spus: «Nu am decât câteva parohii pentru studenții de la Sibiu. Nu am nimic vacant la nivelul vostru, al celor de la Cernăuți!». Văzusem lista cu parohiile vacante înainte de a merge la el și i-am spus: «Am văzut că aveți multe parohii vacante.» «Da, mi-a răspuns, dar acolo nu merge nimeni». «Dați-mi mie una dintr-acelea». S-a mirat. «Care să ți-o dau?», a întrebat. «Cea mai văduvită parohie», am spus. Așa a și fost. A pus degetul pe una și a zis: «Aici n-a fost preot de 50 de ani»¹.

Începutul a fost foarte greu întrucât parohia număra 30 de case, toate împrăștiate pe dealuri. Casa parohială era aproape de biserică, dar cu totul dărăpănată, găurită și plină de igrasie. „Ea nu fusese niciodată locuită fiindcă acolo nu au stat preoții, din cauza condițiilor grele de viață. Când venea apa mare pe vale, aducea bolovani grei, care izbeau direct în casă. Peste toate, noaptea urlau lupii pe-afară de te treceau fiorii, iar prin casă mișunau șobolanii, încât trebuiau să stea de pază, cu rândul”², ca nu cumva șobolanii să muște fetița.

Oamenii locului, care fuseseră lipsiți atâta vreme de îndemnurile și rugăciunile unui preot duhovnic, s-au apropiat sufletește de părintele Ioan și curând l-au îndrăgit, urmându-i sfaturile și ascultându-i chemările către rosturile lor veșnice și către viața Bisericii. Părintele a încercat să aducă noutăți în viața lor spirituală precum: în Postul Mare făcea slujbe în fiecare zi, la care participau mulți dintre credincioși, cu toate că drumul de întoarcere către casă dura, pentru unii,

¹ www.formula-as.ro/2001/491/spiritualitate-39/spiritualitate-2734 (site accesat în data de 22.07.2016).

² Interviu cu doamna Maria-Cecilia Sabău, fiica Părintelui Ioan Sabău, realizat în data de 27.08.2015.

până târziu în noapte, sau chiar înspre dimineață; a înființat un modest cor bisericesc, îndemnându-i pe copii să cânte la slujba pavecerniței.

În mai puțin de doi ani (1935 - 1937), cât a păstorit în parohia *Ceru Băcăinți*, părintele Ioan a contribuit la reparația radicală atât a bisericii cât și a casei parohiale. Totodată a sprijinit zidirea unei școli pentru copiii din localitate.

Astfel, în urma zelului misionar și a activității sale pastorale din această parohie săracă, a fost remarcat de către ierarhul său, care l-a rânduit și l-a trimis spre a rezolva o problemă morală și stringentă în Satul Renghet din cuprinsul eparhiei Sibiului.

1. 2. Apostol și misionar în parohia Renghet

Într-un sat din apropiere de *Folt*, județul Hunedoara, la *Renghet*, exista o rană morală învechită: concubinajul. În acel sat erau 40 de familii de concubini, dintre care unii trăiau necununăți de peste 50 de ani. Mitropolitul Nicolae Bălan l-a trimis acolo pe părintele Ioan ca să rezolve problema, spunându-i: „Ai misiunea să-i cununi!”³ Părintele s-a apucat de treabă, încercând să-i convingă pe oamenii din sat să se cunune.

Însă, misiunea părintelui la Renghet s-a lovit de împotrivirile multor oameni, care-l înfruntau pe părintele cu aceste cuvinte: „Cum stă regele necununat, noi de ce nu putem să stăm?”⁴ Fiindcă se știa faptul că regele Carol al II-lea își alungase soția legitimă, pe regina Elena a Greciei, care era ortodoxă, și trăia în concubinaj cu o altă femeie, Elena Lupescu. Aflându-se strâmtorat între conștiința misiunii sale preoțești și înfruntările venite din partea enoriașilor săi, părintele Ioan a mers la mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan, și i-a spus: „De cei de la Renghet mă ocup eu, dar cine se ocupă de problema regelui?! Eu la Renghet mă duc și-i cunun, dar la rege nu mă pot duce, acolo cred că trebuie să rezolvați preasfinția voastră problema.”⁵

După multă stăruință și zbcium sufletesc, părintele Ioan a izbutit să-i cunune pe toți cei din Renghet, pe unii dintre ei aflați chiar pe patul de suferință. A căsătorit chiar și om în vârstă de 80 de ani, care era orb, cu bătrâna lui. Cu multă înțelepciune părintele n-a invitat pe nimeni la această cununie, ca să nu râdă oamenii de ei, că mirele și mireasa au o asemenea vârstă.

În cei trei ani de păstorie a părintelui Ioan la Renghet (1937-1940) a fost reparată biserica și s-a cumpărat o casă parohială cu dependențele necesare și grădină cu pomi fructiferi.

Talanții, mulți la număr, stăteau tănuți în sufletul părintelui Ioan asemenea unei comori ascunse în pământ. Spre dezgroparea lor, Dumnezeu i-a rânduit o altă mare și grea lucrare în Biserică.

Capitolul 2. Ziditor de suflete și ctitor de biserică

În anul 1940 părintele Ioan Sabău a fost transferat, prin concurs, la parohia *Vinerea* (județul Alba), pe atunci în județul Hunedoara. Aici avea să slujească și să desfășoare o deosebită activitate timp de optsprezece ani.

2. 1. Activitatea socială și comunitară

Parohia de la *Vinerea* nu era deloc ușoară deoarece, potrivit mărturiilor celor care încă mai sunt în viață, în *Vinerea* trăiau în vremea aceea și oameni cuminți, țărani așezați, dar și destui oameni intriganți, ambițioși, pătimiși, cu năravuri urâte, care nu l-au primit pe părintele cu brațele deschise. Două familii mai importante își disputau întâietatea și influența în comună. Vrajba era mare și se întemeia pe considerente politice: unii erau țărâniști iar ceilalți liberali. Când părintele a fost numit preot în *Vinerea*, a întâmpinat multă ostilitate din partea uneia dintre aceste două familii, care ar fi dorit să impună preot pe altcineva, unul din fiii satului. Doamna

³ Interviu cu Doamna Maria-Cecilia Sabău, realizat în data de 04.06.2015.

⁴ Interviu cu monahul Moise de la Mănăstirea Oașa, realizat în data de 22.09.2015.

⁵ Conform relatării doamnei Maria-Cecilia Sabău, interviu realizat în data de 04.06.2015.

Lucreția Herlea, în vârstă de 85 de ani, își amintește spunând că: „Când or auzit că vine popa din Folt la Vinerea, cei din neamul lui Macarie or trimis pe unul de-al lor ca să-l înfrunte, să-i spună că nu-l vor preot, fiindcă ei aveau de gând să aducă acolo un alt preot. Și s-o pornit acela bătos spre Folt, să-i spună părintelui că n-are ce căuta la Vinerea, fiindcă vinerenii nu-l vor. Și ducându-se la dom' părinte, pe drum era un om cu carul, cu vacile, care s-o înglodat în noroi de nu mai putea să iasă. Trecea unul, trecea altul, da' nici unul nu l-o ajutat. Tocmai atunci venea și părintele cu căruța. Și cum l-o văzut, iute puse părintele mâna la roată și-l ajută pe bietul om să iasă din ogașă. N-avu treabă că-i noroi și că se murdărește. Iar omul acela bătos, când o văzut cum l-o ajutat părintele pe acel om, n-o mai putut să-i spună nimic și s-o întors acasă și le-o spus la toți întâmplarea, adăugând: Cum să-l înfrunt eu pe omul acesta?”⁶. Așa a câștigat părintele inima celor din Vinerea. În cele din urmă, părintele a izbutit să facă pace în sat, mijlocind o căsătorie între doi tineri din cele două familii învrăjbite.

Părintele s-a dovedit un iubitor, dar și un creator de tradiții în Vinerea. Prin aceste tradiții, viața satului era împletită cu viața Bisericii și se realiza, în același timp, o unitate sau o înfrățire între oameni. Așa, de exemplu: vinerenii fiind mari cultivatori de vie, de sărbătoarea Cuvioasei Parascheva de la Iași (14 octombrie) se făcea slujbă în cinstea sfintei, iar apoi părintele Ioan dădea dezlegare la culesul viilor. Înainte de Cuvioasa Parascheva, înainte de a primi dezlegarea dată de părintele, nimeni nu îndrăznea să intre în vie să culeagă, decât cel mult cu o corfiță⁷, pentru familie. După ziua de 14 octombrie, după ce trecea sărbătoarea Sfintei Cuvioase Parascheva, culesul viilor se transforma într-o adevărată sărbătoare sătească.

Părintele a mai introdus o tradiție nouă, numită acolo, în sat, „a păștenilor”.⁸ Această tradiție se menține în satul Vinerea până în prezent. *Păștenii* se spovedesc și se împărtășesc în Joia Mare, purtând haine tradiționale românești. Potrivit acestei tradiții, se face slujbă de sfeștanie la casa de unde se aduce pâinea pentru Paști; apoi, *păștenii* împodobesc lumânările de Paști, ciuberele⁹ cu vin și toată biserica. Iar ca o recunoaște a faptului că cei plecați sunt vii și prăznuiesc împreună cu cei rămași, se face parastas pentru cei care sunt născuți deodată cu *păștenii*, dar s-au mutat din viață.

Părintele Ioan a fost permanent prezent în mijlocul comunității. Nu propovăduia doar cu vorba, ci și împlinea cele ce îi învăța pe enoriașii săi. În anul 1948 au fost inundații mari în satul Vinerea. În unele locuri apa ajungea chiar și până la podul casei. Localitatea Vinerea este așezată între două dealuri, ca într-o albie. De aceea, atunci când a venit apa mare, era să ia podul pe care se trecea între cele două dealuri. Vinerenii își amintesc cum numai părintele a avut curajul să intre în apă, legat cu funii, cu securea în gură, ca să lege podul. Astfel de amintiri au rămas neșterse în memoria celor care au fost de față și au avut darul să le sporească mult încrederea în păstorul lor.

Doamna Maria Sabău, fiica părintelui, își amintește: „În anul 1947 a venit din Moldova un vagon plin de copii ai moldovenilor. În Moldova era foamete mare, oamenii se hrăneau cu jir (ghindă) și scoarță de copaci, încât bieții copii erau slabi, cu brațele subțiri și cu burțile mari, din cauza jirului. Copiii au fost împărțiți pe la oamenii din sat. Fiecare alegea copiii care erau buni să

⁶ Interviu cu doamna Lucreția Herlea din Vinerea, realizat în data de 15.07. 2015.

⁷ Corfiță = coș din nuiele, de dimensiuni mai mici.

⁸ Întrucât acolo era mereu dezbinare când trebuia să se hotărască cine să dea *Paștile*, părintele le-a propus ca soluție următoarea: cei care împlinesc în acel an 60 de ani, aceia să dea *Paștile*. Cei în cauză au primit numele de „pășteni”. În felul acesta ajungea, pe rând, fiecare familie să dea *Paștile* și, întrucât „păștenii” erau din mai multe familii deodată, nu era toată cheltuiala și toată greutatea asupra unei singure familii.

⁹ Ciubărul este un vas mare făcut din doage de lemn și prevăzut cu toarte, având diferite utilizări.

mai facă și câte o treabă pe-acasă, la animale, la plug... După ce sătenii și-au ales copiii pe care au vrut să-i țină, au rămas șapte copii, pe care nu i-a luat nimeni. Iar tata, ce să facă? A venit cu ei acasă și i-a ținut pe toți.”¹⁰. Acest gest de iubire creștinească dobândește semnificații și mai bogate dacă avem în vedere faptul că familia părintelui trăia în condiții deosebit de modeste, iar doamna preoteasă era suferindă de cancer.

Amintirea părintelui Ioan a rămas vie în sufletele credincioșilor din Vinerea și toți cei care-și amintesc de sfinția sa sunt copleșiți de simțăminte sfinte, de lacrimi și de dor față de păstorul lor, pe care-l socotesc că a fost „un înger de la Dumnezeu trimis”¹¹.

2. 2. Activitatea culturală

În anul 1946, părintele Ioan a înființat la Vinerea Asociația „Sfântul Gheorghe” cu scopul de a atrage tineretul la biserică și de-a se ocupa de educația lui religios-morală. Era o asociație cu caracter religios-moral în care erau antrenați mulți tineri, unii elevi de liceu, alții studenți la Agronomie, Medicină, Conservator și care activa numai în timpul când elevii școlilor secundare veneau în vacanțe. În ea erau primiți numai tineri români, de religie ortodoxă. Nu erau primiți tineri de alte naționalități și nici tineri fără școală. Părintele făcea cu ei piese de teatru cu subiecte religioase, concerte, unii rosteau poeziile scrise de ei, alții susțineau conferințe¹². Ca să poată pregăti corul, pe patru voci, părintele și-a cumpărat chiar și o vioară și a luat lecții cu un profesor. La slujbe, corul era condus de o femeie de rând, „nana Maria Jinu”, care, desi era o femeie simplă, avea aptitudini muzicale deosebite. Doamna Lucreția Herlea, din satul Vinerea, își amintește despre aceasta următoarele: „Dom’ părinte, din altar, suna cu fluierica tonul care trebuia și nana Maria ne dădea melodia la fiecare voce și începeam a cânta. Nu pot să vă spun ce bucurie era pe noi!... Trăiam zile cu foarte multă bucurie, cum nu mai reușim să trăim acum. Când era de venea Postul Crăciunului, nu știam cum să facem să învățăm colindele... Dacă unul zicea că știe un colind, repede îl învățam toți. Ne mutam cu corul când la unul, când la altul, ca să nu stăm tot într-un loc, că era greu. Colindam pe lumina de la sobă, că nu era curent electric. Cu atâta bucurie așteptam seara de Crăciun ca să plecăm, și cât ne mai zdrumicam¹³ să cântăm frumos și tot ce primeam ofeream pentru Sfânta Biserică. Că oamenii, când vedeau pe părintele, le era rușine să dea mai puțin, că știau că pentru biserică adună banii.”¹⁴.

Activitatea legată de Asociația „Sfântul Gheorghe” nu era bine văzută de cei care dețineau puterea în stat, deoarece se considera că ea a fost întemeiată pentru a face o activitate potrivnică organizațiilor de tineret „progresiste”. În vremea aceea, în sat activa o astfel de organizație, cu numele „Organizația Tineretului Sătesc”, care era în dușmănie și în concurență cu Asociația „Sfântul Gheorghe”. Din astfel de considerente, activitatea desfășurată în cadrul Asociației „Sfântul Gheorghe” a fost unul dintre capetele de acuzare ale părintelui. Ulterior, ea a și fost desființată. Dar a rămas neștersă în memoria celor care au activat în ea, care cu multă emoție își amintesc chiar unele replici pe care le aveau de rostit în piesele de teatru.

2. 3. Zidirea bisericii din Vinerea

În centrul activității pastorale desfășurate de părintele Ioan Sabău la Vinerea s-a aflat, fără îndoială, ridicarea bisericii cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”. Biserica era o adevărată catedrală, un monument impresionant de arhitectură, care uimește nu numai prin frumusețea și armonia ce

¹⁰ Interviu cu doamna Maria, fiica părintelui Ioan Sabău, realizat în data de 27.08.2015.

¹¹ Interviu cu doamna Lucreția Herlea, realizat în data de 15.07. 2015.

¹² Aceste aspecte din activitatea Asociației „Sfântul Gheorghe” se regăsesc și în procesul verbal de interogatoriu aflat în ACNSAS, arhiva operativă, dosarul P 15054, vol. 1, fila 27.

¹³ Ne zdrumicam = ne străduiam.

¹⁴ Interviu cu doamna Lucreția Herlea, realizat în data de 15.07. 2015.

există între pictură și sculptură, dar și prin faptul că o biserică atât de măreață a fost construită și sfințită în plină epocă comunistă. A fost o jertfă atât din partea comunității, care pe atunci era destul de restrânsă, dar mai ales din partea părintelui Ioan care în fiecare piatră, în fiecare detaliu din construcția bisericii a pus ceva din sufletul său. Nimeni nu poate spune cât s-a zbatut părintele pentru a ridica acest locaș Domnului, câte lacrimi, câte rugăciuni, câte drumuri, câtă frământare... Numai dacă zidurile ar putea prinde grai și fiecare piatră, fiecare cui, fiecare lemn și-ar spune povestea lui, doar atunci am putea înțelege că în zidurile bisericii e împreună-zidit ceva din sufletul părintelui, ceva din viața lui.

Biserica a fost sfințită în anul 1957, în 20 octombrie (duminică). Sfințirea bisericii nou ridicate a fost pecetluită de jertfa părintelui căci, a doua zi după sfințire, părintele Ioan a fost arestat, primind cea mai lungă și mai grea condamnare dintre toate cele pe care le primise până atunci.

Până la venirea părintelui Ioan în Vinerea, satul cuprindea aproximativ două mii de suflete. Există acolo o bisericuță mică în care abia încăpeau șaptezeci de oameni. În anul 1936 se pusese și temelie unei noi biserici de către preotul paroh Nicolae Cerbicean, dar acesta trecuse la cele veșnice în 1940. Năzuința părintelui de a continua construcția bisericii era destul de greu de împlinit întrucât, la acea vreme, satul era împărțit în două tabere, învrăjbite între ele, despre care am amintit mai sus. Însă, unul dintre talanții părintelui Ioan a fost acela că a știut cum să lucreze cu oamenii, a știut să-i câștige înspre Biserică, a avut darul de a-i însufleți și-a le aprinde râvna pentru casa lui Dumnezeu.

Părintele Ioan avea în parohie un consiliu format din oameni bătrâni, numit „sfatul bătrânilor”, cu care se consulta și nu făcea nimic fără ei. De asemenea, avea și un grup de patruzeci de bătrâne evlavioase împreună cu care, ori de câte ori era vreo situație mai grea, ajuna și se ruga (uneori până la patruzeci de zile) și în felul acesta, cu ajutorul ceresc, depășea piedicile. Obișnuia părintele să spună: „Cu bătrânele din Vinerea am ridicat eu biserica!...”¹⁵

La construirea bisericii, părintele a fost permanent prezent, urmărind fiecare detaliu constitutiv al lucrării. Uneori îi ajuta pe muncitori: urca pe schelă, căra gălețile cu mortar etc. Mărturisește fiica părintelui: „Nu numai că a adus toate cuiele cu spatele (lăzi de cuie a adus de la Câmpia Turzii), dar a și fost prezent când s-a bătut fiecare cui. Nu erau trenuri potrivite, nu se potriveau legăturile și de multe ori venea și cu ocazie. Uneori chiar cu ruși, căci erau veniți rușii în țară. Ar fi putut chiar să-l împuște, că multe se mai întâmplau în vremea aceea... A făcut eforturi extraordinare: se ducea după cuie, se ducea după tablă, după cărămizi... Nu știa din ce să mai scoată bani. La un moment dat, s-a dus la episcopie și și-a amanetat salariul pe zece ani înainte”¹⁶.

Legat de construcția bisericii, doamna Lucreția Herlea din Vinerea își amintește că părintele „când avea nevoie de bani pentru biserică, mergea de împrumut de la cei de care auzea că vindeau animale, apoi făcea rost din altă parte și-i dădea înapoi și tot așa... Absolut fiecare leu era scris în registrele de evidență”¹⁷.

După înființarea Asociației „Sfântul Gheorghe”, părintele mergea cu tinerii din asociație la Cugir și prin împrejurimi și prezenta piese de teatru, iar banii care se adunau erau destinați ridicării bisericii. De multe ori, părintele făcea pelerinaje cu credincioșii din Vinerea până la Mănăstirea Afteia, iar la întoarcere, fiecare credincios trebuia să aducă o piatră mare, fiecare după

¹⁵ Conform relatării doamnei Maria-Cecilia Sabău, în interviul realizat în data de 15.07.2015.

¹⁶ Intervi cu doamna Maria, fiica părintelui Ioan Sabău, realizat în data de 27.08.2015.

¹⁷ Intervi cu doamna Lucreția Herlea, realizat în data de 15.07.2015.

puterile lui, din vale și până sus în deal, unde se construia biserica, deoarece nu era drum, decât o potecă cât puteai urca cu piciorul¹⁸.

Între anii 1946-1948, părintele Ioan rămăsese fără fonduri și nu mai putea continua lucrările la biserică. Încă de dinainte de primul război mondial, mai mulți români din comuna Vinerea se stabiliseră în America. În anul 1948, părintele a întocmit un memoriu către românii din America, originari din Vinerea, prin care îi ruga să ajute, cum vor putea, la construirea noii biserici din Vinerea. El fusese sfătuit să facă așa de către rudele acestora din Vinerea, de către cunoscuții cu care cei plecați copilăriseră și de către unii care fuseseră și ei în America. dar se repatriaseră. Memoriul a fost multiplicat în 3-4 exemplare și trimis pictorului Nițulescu din București, ca să-l expedieze par-avion. Pictorul a răspuns părintelui printr-o scrisoare cum că l-a expediat. Scrisoarea pictorului a ajuns pe mâna Securității și a fost izvorul multor suferințe ale părintelui. Din America nu a venit nici un ajutor. În același scop, pentru a obține ajutor pentru biserică, părintele a scris și unui vinerean stabilit la Bruxelles. Dar nici din partea aceluia n-a putut primi ajutor, deoarece i-a răspuns părintelui că nu se pot trimite bani în România¹⁹.

Cei de la Securitate credeau că în memoriu au fost scrise lucruri care ar contribui la ponegrirea țării în afara hotarelor. Cuprinsul memoriului îl cunoaștem din dosarul de anchetă al părintelui Ioan. În cadrul unui interogatoriu din ziua de 12 februarie 1959, părintelui Ioan i s-a dat hârtie și cerneală și i s-a cerut să refacă, din memorie, acel memoriu adresat românilor din America. Părintele a răspuns că poate să-l redea cu aproximație, deoarece își amintește părțile esențiale ale lui, doar că nu-și mai amintește anumite pasaje din Sfânta Scriptură pe care le folosisese în memoriul inițial. Cu un scris care trădează un organism extenuat, părintele a așternut pe hârtie următoarele:

„Frați vinereni,

Ne spune Sfânta Scriptură că vorba bună de la un frate din depărtare este ca un pahar de apă pe vremea secerișului, întins lucrătorului însetat. De la mare depărtare și de pe ulițele copilăriei voastre vă aducem și noi vorbă bună, noi, consătenii voștri de odinioară, unii rudenii ale voastre.

Copilăria voastră depănată în amintiri, în ceasuri de nostalgie, nu se poate smulge de plăcutele crâmpie din zilele de sărbători, când voi zburdați ca niște mielușei în jurul bisericeții vechi din cimitir. Vă aduceți aminte că, încă din vremea copilăriei voastre, ea era veche și neîncăpătoare. De pe atunci se vorbea intens de o biserică mai potrivită pentru satul vostru mare. Însăși fatalitatea a vrut ca să pună în acțiune gândul credincioșilor de aici căci, în două rânduri, două incendii au mistuit-o aproape în întregime. Materialul a fost strâns și șantierul de muncă gata de-a porni, dar – după cum vă amintiți – s-au aprins flăcările primului război mondial și din toată truda generației de atunci n-a mai rămas nimic. Au venit ani de refacere, s-au scurs două decenii până când am putut reînnoa fiul și în anul 1937 am săpat fundamentul pentru noua biserică. Cu elan și cu zor am lucrat până în anul 1941, când un nou război ne-a fost impus și peste plaiurile noastre s-a semănat jalea – floarea tineretului nostru și a bărbaților în pline puteri a trebuit să se macine pe câmpuri de bătaie. Cu femei văduve, orfani și bătrâni n-am putut duce jugul nostru, fiind secătuiți de orice vlagă. Acum suntem într-o perioadă de refacere cu atâtea ruine rămase pe ale noastre meleaguri. De curând a avut loc o explozie a unui depozit de muniții din apropierea satului nostru. Biserica ne-a devenit cu totul improprie serviciului divin; am fost nevoiți să reluăm firul, dar anemicele noastre puteri nu ne ajută. Ne spun frații vinereni, care v-au

¹⁸ Mihai Cimbru, *Părintele Ioan Sabău – un vrednic slujitor al lui Hristos și al neamului românesc (1914-2009)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2015, p. 24.

¹⁹ ACNSAS, arhiva operativă, dosarul P 15054, vol. 1, fila 48.

fost tovarăși de muncă pe acele locuri pe care voi vă duceți viața, că-și aduc aminte că, încă pe vremea când și ei erau pe-acolo, v-ați gândit să strângeți ceva fonduri pentru biserica noastră. Acum venim să vă rugăm călduros să readuceți firul acesta în amintirea voastră și, pe cât vă este posibil, să ne ajutați, înzdrăvenind plâpânda noastră fire. Vă asigurăm că, după cum bolnavului în agonie i se luminează chipul făcându-i-se o transfuzie de sânge, tot așa și ajutorul vostru va constitui pentru noi un reazim de readunare a forțelor noastre.

Bunul Dumnezeu să vă rânduiască zile ca să puteți cândva sosi în satul vostru ca să vă rugați în biserica pentru care acum vă cerem obolul, iar noi vă asigurăm că, de fiecare dată când ne vom pleca genunchii, ne vom aduce aminte și de voi.

În numele credincioșilor din satul copilăriei voastre,
Pr. Ioan Sabău²⁰.

Regimul de atunci se simțea nu numai amenințat, dar și oarecum stânjenit de oameni vrednici ca părintele Ioan, fiind silit să recunoască, direct sau indirect, că printre cei care-i slujeau interesele nu puteai găsi oameni de asemenea valoare. Povestea părintele Ioan despre sine următoarele: „În plin comunism, eu am sfințit o biserică... Comuniștii s-au simțit foarte jigniți; au ajuns să spună într-o ședință la toți comuniștii lor, în Deva: «Mă, popa din Vinerea pune aurul pe pereți, iar voi nu sunteți în stare să faceți un pod!». Fiindcă eu, când pictam biserica, veneam noaptea în gară la Șibot, la ora 02:00, când venea acceleratul din Paris și primeam foilete de aur pentru icoane. Plăteam la toți «chelnerii», dar am obținut ce mi-am dorit pentru biserică²¹.

2. 4. Sfințirea bisericii

Sfințirea bisericii „Sfântul Ierarh Nicolae” s-a făcut în ziua de duminică, 20 octombrie 1957. Slujba a fost impresionantă, fiind oficiată de un sobor de 120 de preoți, în frunte cu mitropolitul Vasile Lăzărescu al Banatului. Toți credincioșii participanți (peste zece mii!) erau îmbrăcați în costume populare tradiționale. Autoritățile, însă, au încercat să boicoteze sfințirea. Au tăiat limba clopotului pentru ca atunci când se va urca paracliserul să tragă clopotul să cadă peste el și să se producă accident. Dar, din mila lui Dumnezeu, paracliserul a băgat de seamă că funia clopotului nu era așezată cum o lăsase el și, cercetând lucrurile, a descoperit că limba clopotului se mai ținea doar puțin de clopot și în felul acesta a fost evitată nenorocirea. Întrucât satul nu era electrificat, părintele Ioan cumpărase pentru iluminarea bisericii, de la nemți, un grup electrogen, dar cei împotriviții au pus zahăr în benzină ca să nu mai pornească. Tot în scopul de a boicota sfințirea, autoritățile au adus în Cugir (aproape de Vinerea) echipe de fotbal ca să joace meci, dar locuitorii din Cugir s-au dus la sfințire, cu prapuri, nici unul nu s-a dus la meci. Au mai adus și caravane cu teatru de păpuși, Teatrul de Estradă din Deva, Teatrul din Petroșani și au pus megafoanele în fața bisericii. Până la urmă, cei care erau cu caravanele de teatru, văzând că nu merge nimeni la reprezentația lor, nici măcar un copil, s-au dus și ei la sfințire.

În timpul sfințirii au fost în sat o sumedenie de securiști; mulți copii de la școală au fost organizați și duși în anumite acțiuni pionierești, ca să nu ia parte la acțiunea de sfințire a bisericii. În sala mare a școlii a fost pregătită masa pentru 500 de persoane. În timpul slujbei de sfințire, propagandiștii, pe motiv că vor să organizeze acolo teatru, au scos toate mesele în stradă și au aruncat mâncarea în drum. Toate aceste lucruri au rănit cumplit inima părintelui Ioan. Părintele Cornel Tomescu, fost coleg de liceu și de teologie cu părintele Ioan, fost preot militar, era bun organizator. Când l-a văzut pe părintele cât era de dărâmat, i-a zis: „Lasă, Ioane, că mă ocup eu,

²⁰ ACNSAS, arhiva operativă, dosarul P15054, vol. 1, filele 102-103.

²¹ Înregistrare video cu părintele Ioan Sabău din data de 16.03.2008, realizată în localitatea Obreja.

organizez eu!”²² Astfel, s-a dus prin sat, pe la femei și a adus covoare și au îmbrăcat toată curtea și șura și au pregătit masa afară în așa fel încât, în cele din urmă, totul a fost cu mult mai frumos decât dacă ar fi fost undeva în interior, a fost inedit.

Cu sfințirea bisericii de la Vinerea nu se păstrează nici o fotografie, deoarece Securitatea a venit și a luat filmele din aparatele celor care au fotografiat și le-au voalat. A doua zi după sfințire, părintele a fost arestat și dus pentru anchetă. Ca să nu rămână Partidul de rușine, toate cele întâmplate au fost puse pe seama părintelui, cu învinuirea că le-a făcut anume pentru a compromite Partidul. Chiar dacă au mai fost inventate și alte motive pentru condamnarea la cei opt ani de închisoare, adevăratul motiv a fost sfințirea bisericii din Vinerea. După sfințirea bisericii, a fost trimis în Vinerea un anchetator, care vreme de două săptămâni a cules informații de la săteni, căutând pricini pentru condamnarea părintelui. După încheierea cercetărilor, anchetatorul s-a întâlnit cu unul dintre cei de la care a încercat să smulgă declarații potrivnice părintelui, care i-a spus: „Apăi, domnule, nu știu ce știi, ce nu știi despre popa nost’, da’ nu-i vinovat. A zidit 20 de ani la biserică asta și nu și-a însușit un fir de ață. Membrii de partid nici n-au început să zidească la Căminul Cultural, că deja unul are casă în Cugir, unul în Orăștie. Ne bate Dumnezeu dacă cântim!”²³. Impresionat de tot ceea ce auzise de la țărani în timpul anchetei, anchetatorul i-a spus părintelui: „Îmi plec chipiul de ofițer în fața dumneavoastră. Vă admir pentru felul în care vă iubesc oamenii. Am găsit și pricinași, dar adevărul e că eu i-am creat. Dumneavoastră sunteți trup și suflet! Așa am vrea să fie și membrii noștri de partid!”²⁴.

După ieșirea din închisoare (anul 1964), „părintele mergea, când era chemat, la diferite evenimente în Vinerea și vorbea cu însuflețire credincioșilor, mărturisind înaintea lor: «Atât am suferit eu pentru biserică asta și atâtea lacrimi am vărsat pe sfântă masa asta, de numa’ eu și Maica Domnului mai știm... » și spunea plângând: «Vinerea mea dragă!... »”²⁵

Toată jertfa părintelui Ioan pentru biserică a rămas adânc întipărită în conștiințele credincioșilor din Vinerea, așa cum se vede dintr-o notă informativă din data de 11.07.1967, pe care a consemnat-o un agent de Securitate la M.A.I. Direcția Regională Hunedoara, în care sunt redată afirmațiile cu privire la părintele Ioan, făcute de „unii laici din comuna Vinerea”: „Cu numiții când m-am întâlnit m-au anunțat, cu o deosebită satisfacție și bucurie, sosirea lui Sabău din pușcărie, omul care a fost sufletul satului, reușind să creeze cea mai frumoasă biserică din regiune în perioadele cele mai critice prin care trecea Biserica. Bura spunea: S-a sacrificat Sabău pentru Vinerea cum S-a sacrificat Hristos pentru omenire”²⁶.

Capitolul 3. Purtând haina de „om urmărit”

3.1. Păstor de suflete

La 1 august 1964, părintele Ioan a fost eliberat de la Aiud și s-a întors în satul său natal, Folt. Începând cu data de 1 octombrie 1964 a fost numit preot la Bobâlna (județul Hunedoara).

După eliberarea din închisoare, părintele a fost permanent urmărit de securiști și de informatori, care raportau fiecare mișcare, fiecare amănunt pe care-l sesizau în viața și activitatea părintelui. Numeroasele note informative aflate în dosarul de urmărire al părintelui constituie o sursă bogată de informații cu privire la această nouă etapă din activitatea sa pastorală.

²² Conform relatării doamnei Maria-Cecilia Sabău, în interviul realizat în data de 15.07.2015.

²³ Intervi cu monahul Moise de la Mănăstirea Oașa, realizat în data de 22.09.2015.

²⁴ Prof. Mihai Cimbru, *Părintele Ioan Sabău, în Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*, coordonator Pr. dr. Florin Dobrei, Editura Reîntregirea a Alba Iuliei și Editura Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 225-226.

²⁵ Intervi cu doamna Lucreția Herlea, realizat în data de 15.07.2015.

²⁶ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, 43.

Între acestea se află și o notă extrasă dintr-o scrisoare interceptată de Securitate, scrisă de un credincios din raionul Orăștie către cineva din Baia Mare, în 13 august 1964:

„A venit și Ionel de la închisoare, au fost toți duminică la biserică, deși a făcut 6 ani de închisoare este tânăr și foarte frumos, o mare bucurie a fost pe toți când ne-au văzut împreună. Tot mereu vin vinereni să meargă la Vinerea, a refuzat să meargă, stăruințele sunt mari și le pare rău de el; când a stat acasă au venit mulțime mare de oameni și femei să îl vadă”²⁷.

Era în prag de iarnă și familia părintelui nu avea nici o agoniseală. Dar, cum zice Psalmistul David: „Tânăr am fost și am îmbătrânit, și n-am văzut pe cel drept părăsit, nici seminția lui cerând pâine” (Psalmul 36,25), Dumnezeu poartă grijă de cei care-L iubesc și care își pun nădejdea în El. Din notele informative date la Postul de Miliție Folt, din 30 noiembrie 1964 și 29 decembrie 1964, aflăm că după ieșirea părintelui din închisoare, „s-a format o echipă de a merge prin sat pe la toți locuitorii pentru a strânge lemne pentru biserică și pentru popa (...) și niște cucuruz ca să-l dea la popa Sabău Ioan, care a venit de la închisoare și nu are cu ce trăi”²⁸. Și e precizată afirmația unui sătean că „trebuie să ajutăm pe popa Sabău Ioan, care a venit de la închisoare, că a fost «pe nedrept» închis de comuniști”²⁹. Cât de tare era aprinsă inima vinerenilor de dragoste pentru păstorul lor putem vedea dintr-o notă informativă dată la M.A.I. Orăștie, în 9 ian. 1965:

„În ziua de 26 decembrie 1964, la domiciliul preotului Sabău Ioan din Folt au venit mai mulți cetățeni din Vinerea, la trenul de dimineață. Aceștia au colindat la ușa casei lui și au refuzat să intre până la terminarea colindului, deși li s-a deschis ușa. După terminarea colindului au intrat în hohot de plâns în casa preotului și apoi l-au însoțit la biserică în satul Bobâlna”³⁰.

Aproape că nu era zi în care să nu fie vreo delegație, ori vreo cerere individuală către Episcopie, prin care locuitorii din Vinerea cereau să li se dea înapoi păstorul. La un moment dat a fost alcătuit un memoriu, semnat de 600 de persoane din Vinerea, adresat episcopului de la Arad³¹; dar, toate solicitările au fost respinse. Uneori, nemulțumirea vinerenilor căpăta accente de protest, cum se vede în Nota informativă din data de 23.03.1967, în care sursa informează: „Țăranii creștini foști greco-catolici fierb și se luptă pe orice cale să aducă în sat pe preotul Sabău [...] Au făcut nenumărate petiții la protopopiat, episcopie etc. Când au auzit că li se va numi un preot HALMAGHI sau BUDAI, au spus: «Unguri ne trebuie nouă? Nu. Biserica este a noastră și popa noi îl plătim, deci avem dreptul să ducem pe cine vrem» [...] Pe preotul Sabău îl doresc fiindcă știe să facă slujbe frumoase, predică frumos, îl cunosc din copilărie fiindcă a fost unicul care sub acest regim, cu riscul vieții lui, a fost în stare să ridice o biserică frumoasă cum nu este în regiune. Micu Gheorghe îmi spunea că s-a citit o pastorală prin care preoții din țară făceau apel la credincioși să-i ajute cu bani (fiindcă aveau parohii mai sărace). În biserică Micu a zis: «Nu dăm nimic, fiindcă nici mitropolia nu ne dă preot așa cum vrem noi»”³².

În Bobâlna existau două biserici, una mai mare, cu hramul „Sfinții Arhangheli”, și una mai mică, numită „Biserica de pe vale”, cu hramul „Sf. Nicolae”, care fusese lăsată cu totul în paragină. Părintele s-a ocupat mai întâi de renovarea bisericii mari și de înzestrarea ei cu cele necesare săvârșirii slujbelor. A refăcut pictura, a electrificat biserica, a procurat mai multe rânduri de odăjdii și un sfânt epitaf, icoane praznicare, policandru, sfeșnice, cărți de slujbă, a împrejmuț

²⁷ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 132.

²⁸ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 101.

²⁹ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 102.

³⁰ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 100.

³¹ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 52.

³² ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 56.

cimitirul cu gard de sârmă, a refăcut sculptura iconostasului, a înnoit mobilierul din biserică și a făcut lucrări de renovare la casa parohială.

Părintele Ioan făcea catehizare cu copiii în fiecare zi. Într-una din zile, o fetiță care locuia pe vale, i-a întins părintelui 6 lei, zicând: „Părinte, am adunat mure, le-am vândut și am câștigat și eu banii ăștia. Nu ne reparați și nouă biserica de pe vale, ca să avem și noi biserică?”³³ În vara anului 1967, părintele a început lucrările de renovare a Bisericii de pe vale. Enoriașii își amintesc cum, în timpul lucrărilor de reparații, când se schimba șindrila de pe biserică, părintele însuși, ajutat de credincioși din Vinerea, s-a urcat pe biserică pentru a lucra la schimbarea acoperișului. Biserica a fost sfințită în zilele 25-26 august 1984, în prezența unui număr foarte mare de credincioși.

În 15 aprilie 1965 s-a făcut o verificare a gestiunii din parohia Bobâlna. Documentul întocmit cu această ocazie pune în lumină roadele activității desfășurate de părintele Ioan în mai puțin de un an: „În cursul anului 1964, când parohia era administrată de către preotul ortodox Cândea Romulus din Boiu, s-au vândut lumânări în sumă de 1000 lei, iar în trimestrul I al anului 1965 s-au vândut în sumă de 2155 lei. Acest fapt se datorește intensificării vieții religioase în parohie de către pr. ort. Sabău Ioan”³⁴.

Din același document mai aflăm că: „preotul ortodox Sabău Ioan a înființat în parohia Bobâlna un cor bisericesc format din circa 15 persoane, din care majoritatea sunt femei. O influență foarte mare a avut la formarea corului soția președintelui Cooperativei Agricole de Producție din Bobâlna. Această femeie este foarte mult apreciată de preot și de membrii corului bisericesc. Preotul ortodox Sabău Ioan s-a pronunțat că la sfârșitul lunii aprilie a.c. va încheie pregătirea coriștilor, știe că ei vor trebui antrenați în campania agricolă. Conducerea Sfatului popular comunal Folt se va ocupa de soția președintelui Cooperativei de Producție de a o antrena în munca culturală din cadrul căminului din localitate”³⁵.

În registrele parohiei de la Bobâlna părintele a găsit însemnat faptul că în anul 1852 în această parohie s-au înregistrat 50 de copii sub 2 ani, în 1853 au murit 41 de copii, în anul 1883 au murit 56 de copii, din care 41 au murit de vărsat de vânt. De pe urma lipsei de asistență medicală corespunzătoare în mediul sătesc însuși părintele Ioan a avut de suferit, prin pierderea fetiței Doina, în vârstă de zece luni, pe când era preot la Vinerea. Toate acestea l-au determinat pe părintele să facă demersuri pentru deschiderea unui punct sanitar în cuprinsul parohiei, pentru a fi evitate în viitor astfel de situații, lucru împlinit în anul 1971.

Anul 1970 a fost unul dintre cei mai grei, din cauza calamităților care s-au abătut asupra întregii țări. Nici parohia Bobâlna n-a fost scutită de prăpăd. Despre felul în care enoriașii de-aici au rezistat acestei încercări, aflăm dintr-un proces verbal, scris de mâna părintelui Ioan, în ședința parohială a adunării parohiale a parohiei Bobâlna, ce a avut loc, duminică 24 ianuarie 1971 în biserica parohială, după sfânta Liturghie: „Peste țări și mări ni s-a dus vestea despre revărsarea apelor din acest an, 1970 și nu numai într-o parte de țară, ci peste tot; de la pârâiașul necunoscut pe harta geografică a patriei noastre și până la râurile cele mai mari, peste tot, văile liniștite și mănoase, murmurul cristalin al izvoarelor de la umbra cetinei, toate s-au înfuriat și au revărsat potopul și moartea, dar și mai „peste țări și mări” ne-a mers vestea și de forța noastră morală cu care am întâmpinat aceste dezlănțuiri ale morții peste noi. Țara întregă s-a transformat într-un dig de pază, într-un tranșeu de apărare, într-un șantier de reconstrucție. Atâția tineri s-au jertfit pe acest front moral al dăruirii de sine pentru binele obștesc. Au fost atinse și acele culmi de

³³ Conform relatării doamnei Maria-Cecilia Sabău, în interviul realizat în data de 15.07.2015.

³⁴ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 98.

³⁵ ACNSAS, arhiva operativă, dosar I 259463, vol. 2, fila 98.

desăvârșire despre care Domnul și Mântuitorul nostru a spus în Evanghelia Sa: «Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca viața lui să și-o pună pentru prietenii săi» (Ioan 15, 13). Ca un simbol al acestor vremi de jertfelnicie, numim toate realizările noastre împlinite în mica noastră parohie în decursul acestui an încheiat și ca o pildă pentru urmașii noștri, că în vremuri de grea încercare nu ne-am pierdut prin pustiul steril și istovitor al vieții, ci ne-am regrupat forțele morale în jurul Bisericii strămoșești, care ne-a reaprins dragostea de semenii noștri și, prin ei, față de patria întreagă. Veți rămâne impresionați că, cu toată sărăcia materială a acestui an, cu un hotar inert, unde n-am văzut bobul de grâu sau de porumb, n-am gustat o poamă nealterată sau un strugure copt, n-am putut vedea nici măcar o legumă sau zarzavat, căci ce am mai semănat și plantat după furia apelor din mai, am pierdut prin bruma și înghețul prea de timpuriu de la începutul lui septembrie, cu toate astea, zic, am putut să vedem și să înregistrăm frumoase acte de dăruire în răstimpul acestui an în gestiunea noastră financiară³⁶.

În arhivele de la Bobâlna se află liste cu donatorii pentru lucrările de reparații și restaurare a bisericii. La loc de frunte se află părintele Ioan. O credincioasă apropiată părintelui își amintește: „Când lucra la Bobâlna, părintele își lăsa tot salariul la biserică, pentru construcție. Mama părintelui se ducea la cooperativă și dădea ouă, ca să primească în schimb zahăr, ulei, becuri și ce le mai trebuia prin casă³⁷.”

După căderea regimului comunist, din decembrie 1989, activitatea părintelui la Bobâlna a mai continuat până în anul 1994, când s-a pensionat, la vârsta de 80 de ani.

3.2. „Profet în patria sa”

Aflat la vârsta despre care Psalmistul spune că nu e decât „osteneală și durere”, purtând povara unui trup bolnav și neputincios, părintele avea să-și trăiască ultimii ani cu multă suferință morală printre consătenii săi, în satul său natal, Folt. Inima părintelui, aprinsă de dragostea de Mântuitorul Hristos și de Biserica Sa, era toată o rană din pricina indiferenței religioase a celor din sat. Părintele Ioan în fiecare zi mergea la biserică, de dimineața până la amiază și făcea slujbă și rugăciune, pomenea mulțime de pomelnice, dar biserica era mereu goală. În posturile mari făcea și seara slujbă, dar în biserică erau doar îngerii lui Dumnezeu și, cel mult, crâsnicul³⁸. Iar în Postul Mare, săvârșea Liturghia Darurilor mai înainte sfințite seara, la ora 22, ca să termine și oamenii cu treaba, cu animalele, că doar-doar vor veni și la biserică puțin. Înainte de Sfintele Paști, mergea zi de zi prin sat, pe la casele oamenilor, ca să spovedească pe câți ar voi să se spovedească, deși era mai vârstnic și mai bolnav decât ei toți.

Ca să nu rămână comunitatea fără Sfânta Liturghie, așa bolnav cum era, părintele slujea în fiecare duminică Sfânta Liturghie, dar și atunci biserica se umplea numai cu oameni veniți din afara parohiei, care știau valoarea părintelui și-l căutau.

Fiica părintelui Ioan își amintește următoarea întâmplare: „Cât de trist și amărât a fost odată, când nimeni din sat nu s-a găsit să-i facă o prescură... Le rugase pe femeile din sat să se rânduiască și să facă prescuri. Și nimeni nu a făcut. Atâta a oftat, atât s-a necăjit...”³⁹. Îl durea nespuse de mult neputința de a împlini între acei oameni misiunea sa mare și sfântă de slujitor al Domnului Hristos, de a fi gură și inimă a Mântuitorului către inimile lor. Îl durea împietrirea lor și căuta orice prilej să le vorbească, direct sau prin pilde, despre cele ale Împărăției lui Dumnezeu. În fapt, toată această durere nu era decât suferința Domnului Hristos pentru fiecare mădular al Său, căci părintele Ioan nu mai avea inima lui de carne, inima de om, ci inima

³⁶ Arhiva parohiei Bobâlna, Dosarul pe anul 1970, fila 45.

³⁷ Interviu cu doamna Lucreția Herlea, realizat în data de 15.07.2015.

³⁸ Crâsnic = paraclisier.

³⁹ Interviu cu doamna Maria Sabău, realizat în data de 28.03.2015.

Domnului Hristos era și inima lui. Și tot ce-L doare pe Mântuitorul Hristos îl durea și pe părintele Ioan.

În satul Folt existau două biserici, una situată mai în centru, restituită de la greco-catolici într-o stare jalnică de degradare și alta mai în capătul satului, foarte veche, lăsată în paragină. Umilința în care se afla casa lui Dumnezeu nu a putut-o îndura inima de foc a părintelui. Lipsit de sprijinul celor din sat, ancorat cu credință în Dumnezeu și ajutat de fiii duhovnicești din alte parohii, părintele a început, pe rând să primenească cele două biserici. Niciodată nu a socotit că face el ceva, ci totdeauna se considera o unealtă prin care Dumnezeu lucrează. Și, într-adevăr, Dumnezeu a lucrat, căci i-a trimis oameni cu suflet mare și cu dragoste de Biserică, care l-au ajutat să înnoiască cele două sfinte locașuri în mijlocul unei comunități blazate și împietrite. Unul dintre acești oameni rânduți de Dumnezeu, arhitect de profesie, mărturisește: „Un cunoscut al meu mi-a spus într-o zi: «Vino să-ți arăt un om sfânt în viață!». Eu am fost oarecum circumspect, dar fiind curios, am mers la Folt să-l văd. La prima Sfântă Liturghie la care am participat, am fost de-a dreptul impresionat să-l văd pe părintele, așa bătrân cum era, cu Evanghelia mare și grea într-o mână, iar cu cealaltă mână sprijinindu-se de ce putea ca să vină în fața Sfântului Altar să ne binecuvânteze. M-a impresionat râvna și jertfelnicia pe care le avea pentru a nu lăsa comunitatea fără Sfânta Liturghie”⁴⁰.

Mai întâi, părintele s-a ocupat de pictura bisericii din centru și de renovarea ei. După re-sfințirea acestei biserici, părintele și-a îndreptat grija către bisericuța din deal. Această biserică, încărcată de istorie, era cu totul părăsită, copleșită de mărăcini. Igrasia urcase pe pereți până la 2,5 m, acoperișul era deteriorat și avea tencuiala căzută. Părintele a început renovarea bisericuței. Cu toate că era deja foarte bolnav, de trei ori pe zi părintele urca până la bisericuța din deal, ca să vadă cum mai merg lucrările. Deși în Folt părintele a avut soarta oricărui profet în patria sa, totuși, cei din alte părți îl chemau adesea să slujească și, mai ales, să propovăduiască. Ajuns la vârstă patriarhală, prezența sfinției sale era o binecuvântare la hramuri și la evenimentele mai însemnate.

A plecat la Cel pe Care L-a iubit și pe Care l-a slujit o viață, lăsând urme adânci în sufletele celor care l-au cunoscut, l-au ascultat și l-au iubit.

Concluzii

Am adunat aici mărturiile câtorva dintre cei care l-au cunoscut pe neobositul slujitor al lui Dumnezeu, preacucernicul părinte Ioan Sabău, dar cuvântul scris e greu să exprime emoția sfântă cu care aceștia pomenesc despre sfinția sa și lacrimile de dor și de recunoștință care au însoțit cuvintele de evocare a părintelui. Prin toată viața sa, prin adâncă sa trăire duhovnicească, prin suferințele îndurate pentru credință, părintele Ioan a fost o mărturie văzută a lui Dumnezeu Cel nevăzut. Căci nu poate fi o glăsuire mai puternică a lui Dumnezeu între oameni decât aceea de a-și arăta puterea și măreția Sa prin slujitorii Săi smeriți. Preoți ca părintele Ioan sunt o dovadă vie că, potrivit făgăduinței Sale, Domnul nostru Iisus Hristos, Care a biruit lumea (Ioan 16,33), este cu noi până la sfârșitul veacurilor (Matei 28,20). Iar cele scrise aici doresc să fie un imbold pentru preoții generației actuale de a duce până la capăt, cu încredere și curaj, lupta pentru cauza lui Dumnezeu între oameni, indiferent de provocările și piedicile inerente unei astfel de slujiri, căci preoția pe care ei o poartă nu este a lor, ci este preoția lui Hristos și nu ei sunt cei care săvârșesc cele ale preoției, ci Hristos Domnul le săvârșește prin ei. Numai astfel poate fi înțeleasă minunata și neobosita râvnă a părintelui Ioan, suferințele și împlinirile sale.

⁴⁰ Interviu cu domnul arhitect Marius Pestișan, realizat în data de 29.02.2016.

BIBLIOGRAFIE:**I. Izvoare:**

Biblia sau *Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura IBMBOR, București 1995.

II. Cărți și studii:

1. Pr. conf. univ. dr. Florin Dobrei, *Preotul Ioan Sabău din Bobâlna (1914-2009) – un pătimitor hunedorean în temnițele comuniste*, în *Pătimitori și pătimire în închisorile comuniste*, Editura Reîntregirea a Arhiepiscopiei Alba Iuliei și Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, pp. 245-256.

2. Prof. Mihai Cimbru, *Părintele Ioan Sabău – un vrednic slujitor al lui Hristos și al neamului românesc (1914-2009)*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2015.

III. Arhiva personală:

1. Interviu cu doamna Lucreția Herlea din Vinerea, realizat în data de 15 iulie 2015.

2. Interviu cu doamna Maria, fiica părintelui Ioan Sabău, realizat în data de 27.08.2015.

3. Înregistrare video cu părintele Ioan Sabău din data de 16.03.2008, realizată în localitatea Obreja.

4. Interviu cu doamna Maria Sabău, realizat în data de 28.03.2015.

5. Interviu cu domnul arhitect Marius Pestișan, realizat în data de 29.02.2016.

6. Interviu cu monahul Moise de la Mănăstirea Oașa, realizat în data de 22.09.2015.

IV. Site-uri web:

www.formula-as.ro/2001/491/spiritualitate-39/spiritualitate-2734 (site accesat în data de 22.07.2016).

V. Arhive

1. ACNSAS, arhiva operativă, dosarul P15054, arhiva operativă, dosar I259463.

2. Arhiva parohiei Bobâlna, Dosarul pe anul 1970, fila 45.